

Jyväskylän kaupungin lausunto Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden palveluverkko- sekä palvelustrategiaesityksistä

Jyväskylän kaupunki ymmärtää Keski-Suomen hyvinvointialueen haastavan ja valitettavan taloustilanteen. Kaupunki pitää tärkeänä, että hyvinvointialueen taloudellinen kantokyky turvataan ja alueen säilyminen itsenäisenä mahdollistetaan. Tämä on paitsi alueen asukkaiden, myös koko Keski-Suomen elinvoiman ja palvelujen kehittämisen kannalta keskeinen tavoite. Jyväskylän kaupunki näkee, että hyvinvointialueen itsenäisyys tukee paikallisten tarpeiden huomioimista ja mahdollistaa joustavamman palveluiden järjestämisen.

Palveluverkko

Jyväskylän kaupunki pitää kuitenkin tärkeänä, että palveluverkon uudistuksessa turvataan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden palveluiden saavutettavuus. Palveluverkon muutokset, kuten Huhtasuon, Tikkakosken ja Korpilahden terveysasemien lakkauttaminen, kohdistuvat merkittävästi Jyväskylän alueen asukkaisiin ja herättävät huolta palveluiden saatavuudesta, yhdenvertaisuudesta ja alueellisista hyvinvointieroista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää sosiaali- ja terveystalouden saavutettavuuteen Huhtasuon alueen asukkaille sosioekonomisten erityispiirteiden vuoksi. Huhtasuolla asuu palveluverkkoesityksen mukaan yli 10 000 asukasta, joista 25 % eläkeläisiä ja 21 % vieraskielisiä. Alueella on myös Jyväskylän suurin työttömyysaste ja toiseksi eniten toimeentulotuen saajia koko maassa. Jo nykyisessä tilanteessa hyvinvointierot sekä alueen sisällä että suhteessa muihin Jyväskylän asuinalueisiin ovat suuria. Huhtasuon alueen palveluihin panostaminen on mahdollisuus tasoittaa hyvinvointieroja ja vähentää eriytymiskehitystä sekä keino parantaa yksilön osallisuutta oman elämänsä hallintaan. Tutkimusten valossa maahanmuuttaneet arvioivat lääkäripalvelujen saavutettavuuden riittämättömäksi koko väestöä yleisemmin. Palvelutarve alueella on suuri: vuonna 2024 terveysasemalla on ollut yli 13 000 asiakaskäyntiä. Myös neuvolapalveluiden käyttö on ollut vilkasta verrattuna maakunnan muihin neuvoloihin.

Jyväskylän kaupunki pitää ehdottoman tärkeänä, että mikäli Huhtasuon terveysasemasta luovutaan, alueelle turvataan jatkossa matalan kynnyksen sote-palveluja, kuten neuvola-, mielenterveys- ja päihdepalveluja esimerkiksi liikkuvina palveluina tai kevyempänä sote-palvelupisteenä. Palveluiden siirtäminen kokonaisuudessaan Palokan tai Kyllön terveysasemille ei ole riittävä ratkaisu, sillä joukkoliikenteen yhteydet ovat puutteelliset ja matka-aika voi olla pitkä erityisesti sairaalle tai liikuntarajoitteiselle asiakkaalle. Huhtasuon asutokunnista noin 40 % on autottomia, ja matala tulotaso puolestaan vähentää mahdollisuutta julkisen liikenteen käyttöön.

Jyväskylän kaupunki näkee, että Tikkakosken ja Korpilahden terveysasemien lakkauttamisen yhteydessä tulee varmistaa liikkuvien ja digitaalisten palveluiden saatavuus. Liikkuvat palvelut, kuten suunterveydenhuollon kontit ja etäneuvolatoiminta, tarjoavat mahdollisuuksia palveluiden tuomiseen lähemmäksi asukkaita. Erityisesti harvaan asutuilla alueilla yhteistyö kotihoidon ja pelastustoimen kanssa voisi mahdollistaa palveluiden joustavan toteuttamisen.

Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että digipalveluiden kehittämisessä huomioidaan alueelliset erot verkkoyhteyksien saatavuudessa. Vaikka Jyväskylässä kiinteän laajakaistan kattavuus on hyvä, osa asukkaista jää edelleen peruskäyttöön tarvittavan yhteyden ulkopuolelle. Lisäksi on huomioitava, että

osa asiakkaista ei omista älylaitteita tai kykene käyttämään digipalveluita, jolloin lähelle tulevien palvelujen merkitys korostuu.

Jyväskylän kaupunki korostaa, että palveluverkon suunnittelussa tulee huomioida joukkoliikenteen toimivuus ja palveluiden saavutettavuus käytännössä. Huhtasuon alueelta siirtyminen Palokan tai Kyllön terveysasemille on mahdollista, mutta matka-ajat ovat pitkiä ja yhteydet vaihdollisia. Esimerkiksi matka Huhtasuolta Palokan terveysasemalle kestää noin 45 minuuttia yhdellä linjalla, joka kiertää keskustan ja Laajavuoren kautta. Vaihtoyhteys Seppälän kautta lyhentää matkaa, mutta tuo mukanaan lisähaasteita erityisesti iäkkäille ja liikuntarajoitteisille asiakkaille. Kyllön suuntaan kulkee yksi suora linja sekä useita vaihdollisia yhteyksiä keskustan kautta, mutta matka-aika ja vaihdollisuus voivat muodostua esteeksi palveluiden käytölle.

Tikkakosken osalta yhteydet Palokkaan ovat osin toimivat, mutta ne palvelevat pääasiassa keskustajaman asukkaita. Tikkakosken taajaman ulkopuolisilla alueilla joukkoliikenteen tarjonta rajoittuu lähinnä yksittäisiin kouluvuoroihin, mikä vaikeuttaa palveluiden saavutettavuutta erityisesti ikääntyneille ja muille liikkumisrajoitteisille. Korpilahden tilanne on joukkoliikenteen näkökulmasta kaikkein haastavin. Alueen yhteydet perustuvat Jyväskylä–Jämsä-välin liikenteeseen, jossa vuorotarjonta on rajallinen. Muuramen suuntaan on kohtuullinen yhteystarjonta, mutta Jämsän terveysasemalle pääsy vaatii usein kävelyä tai vuorojen tarkkaa selvittämistä, koska kaikki vuorot eivät kulje terveysaseman kautta. Korpilahden keskustajaman ulkopuolella joukkoliikenne rajoittuu pääosin koulukuljetuksiin, eikä säännöllistä asiointiliikennettä ole tällä hetkellä.

Säynätsalon terveysaseman lakkauttamisesta aiemmin saadut kokemukset osoittavat, että kulkumahdollisuuksien harvalukuisuus tai kokonaan puuttuminen voi merkittävästi vaikeuttaa asukkaiden pääsyä palveluihin, erityisesti taajamien ulkopuolella. Palvelupisteiden sijoittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota olemassa oleviin joukkoliikennedyhteyksiin sekä niiden toimivuuteen käytännössä. Terveystienhuoltokäytien yhteensovittaminen joukkoliikennedyhteyksien aikatauluihin voi erityisesti harvempien vuorovälien päässä asuville asukkaille muodostua kynnykseksi palvelun käyttämiselle.

On hyvä huomioida, että kulkemistarpeen muutokset siirtävät kulkemisen kustannuksia kuntien vastuulle. Hyvinvointialueen tuleekin ottaa osaa kustannuksiin sellaisen joukko- tai asiointiliikenteen osalta, joka palvelee pelkästään sosiaali- ja terveystarpeiden saavutettavuutta.

Mikäli terveysasemaverkkoa supistetaan, tulee varmistaa, että muilla terveysasemilla vastaanottoaikoja lisätään. Jyväskylän kolmen terveysaseman mahdollisten lakkautusten myötä lähes 27 000 hoitajan tai lääkärin vastaanottokäyntiä siirtyy kaupungin muille terveysasemille. Tälläkin hetkellä lääkäriaikojen saatavuudessa on haasteita, ja muutokset uhkaavat pidentää hoitojonoja entisestään.

Palveluverkkoesityksen osalta Jyväskylän kaupunki näkee kuitenkin tarpeellisena selkeyttää, miten palvelut jatkossa järjestetään niiden palveluiden osalta, joihin ei esitetä palveluverkkoesityksessä muutoksia, mutta jotka sijaitsevat samoissa rakennuksissa lakkautettavien palveluiden kanssa. Palveluverkkoesityksen tulisi huomioida palveluiden kokonaisuus, sen sijaan, että arvioidaan yksittäisiä palveluja. Esimerkiksi suun terveydenhuollon ja neuvolatoiminnan ei ole esitetty lakkaavan samassa aikataulussa terveysasemien toiminnan kanssa. Tämä herättää kysymyksiä palveluiden jatkuvuudesta ja tilaratkaisuista. Lisäksi Tikkakosken ja Korpilahden terveysasemien osalta esityksessä todetaan, että rakennuksissa sijaitsevat muut hyvinvointialueen palvelut säilyvät ennallaan. Tämä antaa epäselvän kuvan siitä, miten hyvinvointialue jatkossa tarvitsee kyseisiä tiloja käyttöönsä. Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että palveluverkkoa tarkastellaan kokonaisuutena, jossa huomioidaan alueiden palvelutarpeet, eri palveluiden sijoittuminen sekä tilojen käyttöaste. Hyvinvointialueen tulisi

palveluverkkoesityksessään huomioida kussakin rakennuksessa tuotettavat palvelut päättäessään rakennukseen kohdistuvista palveluverkkovaikutuksista. Hyvinvointialueen ei tule olettaa, että vuokranantaja voi vuokrata rakennuksesta vain osan ja jättää muun tilan vajaakäytölle.

Palveluverkkoesitys tarkastelee palveluverkkoa vuoteen 2030, minkä lisäksi palveluverkkoa tarkastellaan esityksen mukaan talousarvion laadinnan yhteydessä vuosittain. Tilojen omistajan näkökulmasta lyhyt tarkastelujakso aiheuttaa merkittävän kiinteistöriskin, kun huomioidaan tilojen elinkaaren ja ylläpidon kustannukset. Hyvinvointialueelle aiheutuu mahdollisesti negatiivisia kustannusvaikutuksia tai haasteita tilojen saatavuudessa, mikäli sitoumukset tiloihin rajautuvat lyhyen aikavälin tarkasteluun.

Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että palveluverkon muutoksissa arvioidaan huolellisesti vaikutukset eri väestöryhmiin, kuten lapsiin, nuoriin, ikääntyneisiin, vieraskielisiin ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin sekä alueiden elinvoimaan. Palveluiden saavutettavuus, laatu ja oikea-aikaisuus ovat keskeisiä tekijöitä, joilla voidaan kaventaa terveyseroja ja edistää hyvinvointia. Uusien innovaatioiden, kuten liikkuvien palveluiden ja yhteiskäyttöisten tilojen, avulla voidaan rakentaa resurssiviisaita ja saavutettavia palveluita, jotka vastaavat alueiden erityistarpeisiin.

Palvelustrategia

Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että palvelustrategian tavoitteet tukevat keskisuomalaisten hyvinvointia ja palveluiden oikea-aikaisuutta. Strategiassa esitetty ihmislähtöinen ja ennakoiva toimintamalli on kannatettava ja huomioi kaikki ikäryhmät. Tämä toimintamalli edellyttää myös asukkaiden osallistumista palvelujen kehittämiseen. Strategian tavoitteita tulisi konkretisoida tarkemmin myös kuntien ja muiden yhteistyökumppaneiden näkökulmasta. Tällä hetkellä esityksessä korostuu enemmän se, mistä luovutaan, kuin se, mitä tilalle on tulossa. Tämä vaikeuttaa kokonaisuuden arviointia.

Palvelustrategiassa on nostettu esiin hyviä näkökulmia muun muassa digitaalisten palveluiden kehittämisestä, asunnottomuuden ehkäisystä sekä panostuksista perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin, jotta erityistason palvelujen tarvetta voidaan vähentää. Nämä linjaukset tukevat ennaltaehkäisevää ja kustannustehokasta palvelujärjestelmää, mutta sen toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja ja yhteistyötä kuntien kanssa.